

Učno okolje za glasbo v vrtcu

Bogdana Borota

Univerza na Primorskem

bogdana.borota@pef.upr.si

Igralnice v vrtcu presegajo funkcijo bivalnega prostora. Obravnavamo jih kot učno okolje, v katerem se odvijajo vsakodnevne učne situacije. Ena od dimenzij učinkovitega učnega okolja je organizacija in opremljenost prostora. V prispevku jo obravnavamo v povezavi s spodbudnim glasbenim okoljem. Ugotovitve podkrepimo z rezultati raziskave, ki je potekala v 193 igralnicah v vrtcih po Sloveniji. Podatki so bili zbrani s pomočjo opazovalne liste. Rezultati so pokazali, da so glasbeni kotički, ki jih opredeljujemo kot spodbudno in učinkovito učno okolje za glasbo, organizirani le v četrtini opazovanih igralnic. Pozitivne povezave so bile ugotovljene med mirnejšimi kotički ter predvajanjem glasbe v ozadju in spontanim petjem otrok. Glasbo v ozadju vzgojiteljice ocenjujejo pozitivno. Prav tako niti hrupa ne zaznavajo kot motečega dejavnika. Ugotovljamo potrebo po večji dostopnosti glasbil za otroke, še posebej melodičnih, ter večji občutljivosti za učinkovito glasbeno okolje, ki se kaže v skrbi za raznovrstno glasbo in zmanjševanje hrupa.

Ključne besede: učno okolje, igralnica v vrtcu, glasbena umetnost, bogato glasbeno okolje

Uvod

V zadnjem času je v šolskem polju aktualno raziskovanje pogojev poučevanja in učenja. V ospredju obravnave so učna okolja, v katerih smo osredotočeni na dinamiko in odnose med štirimi dimenzijami – učencem (kdo?), učitelji in drugimi strokovnjaki (s kom?), vsebino (kaj se učijo?) ter opremo in tehnologijo (kje, s čim?). V ta kontekst sodijo še različni pedagoški pristopi, dejavnosti ter čas kot ključna dimenzija, v kateri dobijo dejavnosti in prej omenjeni odnosi smisel (Dumont in Istance 2013, 32). Zanimivo je, da za tovrstnimi raziskavami stoji OECD-jev Center za pedagoško raziskovanje in inovacije (Center for Educational Research and Innovation – CERI), ki med drugim izvaja tudi projekt »Inovativna učna okolja« (Innovative Learning Environments – ILE) (Dumont, Istance in Benavides 2013). Namen tovrstnih raziskav je razvijati pristope za dvig ravni kompetenc šolajočih se v smeri konkurenčnosti na trgu delovne sile.

Raziskave o učenju kažejo, da so učinkovita tista učna okolja, ki v središče postavljajo učenje, učenec pa se pri tem dojema kot učenec. On je tisti, ki ak-

tivno izgrajuje znanje, je glavni igralec v konkretni učni situaciji, v kateri je učenje socialno in sodelovalno. De Corte (2013) ugotavlja, da se konstruiranje individualnega znanja dogaja s pomočjo procesov interakcije, pogajanja in sodelovanja, ne da bi se ob tem zmanjšala vrednost samostojnemu delu. Učinkovito učno okolje na učenca deluje motivacijsko in ga nagovarja izhajajoč iz čustev, saj so dosežki učenja posledica dinamičnega medsebojnega vplivanja čustev, motivacije in kognicije. Po eni strani mora biti učno okolje občutljivo za individualne razlike med učenci, po drugi pa mora nuditi izzive za vsakega posebej. Omogočati mora tudi učni transfer, saj učenec nove informacije osmisli tako, da jih poveže s tem, kar ve in zna narediti. Pri tem igrajo pomembno vlogo jasno opredeljena pričakovanja oz. cilji ter njihovo vrednotenje glede na formativno evalvacijo. Redne in smiselne povratne informacije krepijo motivacijo za učenje in so učencu v pomoč pri nadaljnjem načrtovanju učenja in konstruiranju znanja. Strokovnjaki omenjajo še eno dimenzijo učinkovitega učnega okolja, to je horizontalno povezovanje med posameznimi področji znanja kot tudi med formalnimi in neformalnimi učnimi priložnostmi. Ob tem trčimo na izziv avtentičnega učenja, povezanega s smiselnimi izzivi iz resničnega življenja. Pri tem ne moremo mimo družinskega okolja, v katerem učenec pridobi osnovne kognitivne in socialne veščine (Istance in Dumont 2013, 293).

Omenjene smernice za učna okolja v 21. stoletju so primeren izziv za razmislek o kontekstualizaciji učnega okolja v vrtcu na mikro ravni, na primeru organizacije in opremljenosti vrtčevske igralnice. Še posebej nas zanima, kakšen kontekst za doživljanje in učenje glasbe nudi otroku okolje v vrtčevski igralnici. V ta namen v nadaljevanju najprej obravnavamo prostor kot element kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu, za tem pa analiziramo nekatere elemente bogatega glasbenega okolja.

Prostor kot dejavnik kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa

Prostor v šoli in vrtcu obravnavamo kot strukturni dejavnik kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa (Marjanovič Umek 2001; Marjanovič Umek idr. 2002; Vonta 2009). V njem prepoznavamo vrednote, ki jih udeleženci v prostoru gojijo in živijo. Razbiramo tudi kulturo bivanja in z njo povezane načine življenja in dela. Prostor razpoznavamo iz počutja. Imamo izkušnje, da se nekje dobro počutimo, drugje pa občutimo nelagodje, nesprejetost, celo tesnobo. Na ta občutenja vpliva že arhitektura prostora, pa tudi materiali in oprema. V zadnjem času se velika pozornost namenja razmerjem med nekaterimi elementi prostora, kot so barve, svetloba, vonj, mikroklima in zvok (Cadwell 1997). Zaželeno je, da omenjene elemente uravnavamo na način, da postane

prostor v vrtcu čim podobnejši domačemu (Isbell in Excelby 2001; Fyfe 1994 v Hočevar in Kovač Šebart 2010). Naravnost vrtčevskega okolja otroka umirja, v njem lažje vzpostavlja komunikacijo in izgrajuje medsebojne odnose (Barett in Zhang 2009). V takem okolju otrok izkazuje večjo pripravljenost za sodelovanje pri učenju. Tega se še posebej zavedajo v pristopu Reggio Emilia. Razvili so posebno arhitekturo prostora, ki vključuje osrednji bivalni prostor, atelje in prostor tišine. Prostori so opremljeni s pohištvo, oblikovanim v ateljejih Reggio Emilia. Skrbno izbirajo materiale tako za opremo prostorov kot za igro za otroke. V teh prostorih vzgojiteljji gojijo pedagogiko poslušanja (Rinaldi 2006). Tenkočutno spremljajo otrokov razvoj ter njegove odzive na presenečenja v prostoru in počutje (Malaguzzi 1998; Rinaldi 2006).

Igralnica v vrtcu presega funkcijo bivalnega prostora. Obravnavamo jo kot učno okolje, v katerem se odvijajo vsakodnevne učne situacije. Pod vplivom Gardnerjeve teorije o obstoju več relativno neodvisnih inteligenc se je razmišljanje o šolskem prostoru usmerilo v oblikovanje takega učnega okolja, kjer naj bi prostor z mnogoterimi spodbudami vplival na razvoj različnih otrokovih potencialov (Cencič in Pergar Kuščer 2012). Učno okolje samo po sebi predstavlja kontekst učenja (Istance in Dumont 2013), zato ni naključje, da ga v pristopu Reggio Emilia imenujejo tretji vzgojitelj (Malaguzzi 1998). Ker otroke uči, mora biti izobraževalno, ustvarjalno in zabavno (Kužnik 2008), obenem pa tudi prilagodljivo in spremenljivo (Ministrstvo za šolstvo in šport 1999).

Smiselni je razmislek o oblikovanju bogatega in raznovrstnega učnega okolja, v katerem lahko vzpostavimo občutek pripadnosti in ne ločenosti od sveta, povezujemo področja dejavnosti, kot so v realnem svetu, ter upoštevamo celovitost otrokove osebnosti na telesni, umski in duševni ravni (Taylor 2009, 24). V poučevalni situaciji učitelj organizira prostor tako, da le-ta omogoča spodbudno in vključujoče učno okolje, ki otrokom nudi raznolike učne izzive ter možnosti samostojnega dela, sodelovalnega učenja in pridobivanja demokratičnih izkušenj (Vonta, Balič in Sakelšek 2005). V vrtcu izhajamo tudi iz ugotovitve, da je igralnica prostor razlik, ki ne prihajajo od zunaj, ampak so ustvarjane v prostoru (Bahovec 2012).

Ena od značilnosti učnega okolja za otroke v zgodnjem obdobju je tudi interaktivnost. V interaktivnem učnem okolju ima otrok možnost, da se uči s čutili in v interakciji z okoljem (Thornton in Brunton 2007). Interakcijo vzpostavlja ne le z drugimi otroki, ampak tudi s predmeti in simboli, ki se nanašajo na druge vsebine. Zato je upravičen razmislek o načelu individualizacije učnih izkušenj – kaj in kako umestiti v prostor, da bi učno okolje podpiralo otroku lasten način razvoja po lastnem tempu (Hansen, Kaufmann in Burke

Walsh 2000, 6). Prostor na ta način postaja občutljiv za individualne razlike in učni transfer, ki omogoča osmišljanje novih informacij gleda na že usvojene (Istance in Dumont 2013).

Učna okolja je treba obravnavati celostno, kot zmes različnih dejavnosti, ki se odvijajo v kontekstu. Tovrstne raziskave so obširne, potekajo v tujini pa tudi pri nas v okviru javnega razpisa »Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020«, v katerem se sofinancirajo operacije razvoja in udejanjanja inovativnih učnih okolij ter prožnih oblik za dvig splošnih kompetenc, kot je projekt »Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo (SKUM)«, katerega poslovodeči partner je Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem.

Eden od dejavnikov vplivanja na učinkovitost učnih okolij je tudi organizacija prostora. V vrtcih se kot primeren način organizacije prostora v igralnicah omenjajo centri aktivnosti oz. igralni kotički, ki jih spodbuja in priporoča tudi metodologija korak za korakom. Tovrstna organizacija prostora je v slovenskih vrtcih pogosta. Raziskava na vzorcu 331 vzgojiteljic in pomočnic je pokazala, da imajo v igralnici več kotičkov, med katerimi lahko otroci prosto prehajajo in si jih izbirajo glede na zanimanje. V teh prostorih so igrače običajno na vidnih in otroku dosegljivih mestih (Hočevár in Kovač Šebart 2010).

Raziskovalni problem

Okolje je za otroka kot tridimenzionalni učbenik, ki je bogat z materiali in s fizičnimi predmeti (Taylor 2009, 281). Tak prostor ima didaktično vrednost, ki jo na zunaj prepoznavamo v ustrezni opremljenosti in učilih (Blažič idr. 2003). Za področje glasbene umetnosti so temeljna učila glasbila in z glasbo povezana sredstva pa tudi simboli, s katerimi vzpostavljamo povezave s preteklimi izkušnjami in prihodnjim izgrajevanjem novega znanja.

V slovenskih vrtcih je bila obsežnejša raziskava o učnem okolju narejena leta 2010 (Hočevár in Kovač Šebart 2010). V raziskavi niso bile obravnavane posebnosti glasbenega učnega okolja. Zato se zastavlja vprašanje, kaj je značilno za učno okolje za glasbeno umetnost v vrtcih in kako naj bi bilo opremljeno, da bi otroci imeli možnost razvijanja lastnih glasbenih potencialov. Ker se elementarne glasbene sposobnosti razvijajo v zgodnjem obdobju (Sloboda 1985; Gordon 1989), je potreba po tovrstni raziskavi še toliko aktualnejša.

Namen naše raziskave je zato ugotoviti stanje, da bi lahko z nadaljnjimi dejanji prispevali k razvoju učinkovitih učnih okolij za doživljanje in spoznavanje glasbene umetnosti. V ospredju obravnave so nekateri dejavniki bogatega okolja in dejavniki, ki sooblikujejo okolje, v katerem potekajo glas-

bene dejavnosti. Ker igralni kotički otroku omogočajo izbiro in prosto igro, želimo preveriti tudi njihovo pogostost in opremljenost. Na podlagi rezultatov bomo opredelili prakso organizacije in opremljenosti učnega okolja ter sklepali na njihovo učinkovitost pri spodbujanju glasbenih potencialov otrok. Osrednja hipoteza raziskave je, da ima večina igralnic organizirane glasbene koticke. Pomen in vlogo učnega okolja za glasbene dejavnosti opisujemo ob pomoči dveh raziskovalnih vprašanj.

1. Kako so igralnice v vrtcu opremljene za glasbene dejavnosti?
2. Kaj je značilno za zvočno okolje v vrtčevskih igralnicah?

Metodologija

V raziskavi smo uporabili deskriptivno in kavzalno-neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja. Statistično množico so predstavljali vrtci v Sloveniji in njihove enote. Uporabljena je bila neslučajnostna in priložnostna metoda vzorčenja. Skozi 4-letno obdobje opazovanja je bilo skupaj ocenjenih 193 igralnic, od tega 155 (80,3 %) igralnic oddelkov otrok drugega starostnega obdobja, 31 (16,1 %) igralnic heterogenih oddelkov in 7 (3,6 %) igralnic oddelkov otrok prvega starostnega obdobja.

V raziskavo so bili vključeni vrtci iz vseh statističnih regij v Sloveniji. Največ vrtcev je iz goriške, tj. 45 (23,3 %), in obalno-kraške regije, 35 (18,2 %). Približno desetina jih je iz gorenjske, in sicer 24 (12,4 %), osrednjeslovenske, 22 (11,4 %), ter jugovzhodne, 20 (10,4 %), in notranjsko-kraške regije, 18 (9,3 %). Nekoliko manj vrtcev je bilo iz ostalih štirih statističnih regij.

Večina vzgojiteljic, ki je sodelovala v raziskavi, je zaključila študij predšolske vzgoje. Največ vzgojiteljic ima visoko izobrazbo, tj. 79 (42,2 %). Slaba tretjina, 55 (29,4 %), jih ima dokončano srednjo vzgojiteljsko šolo. Četrtna, in sicer 47 (25,1 %), ima višjo izobrazbo. Glede na delovne izkušnje prevladujejo vzgojiteljice z večletnimi delovnimi izkušnjami. Večina, tj. 110 (57,5 %), jih ima več kot 20 let izkušenj dela z otroki. Začetnic je malo, 8 (4,2 %).

Podatke smo zbirali z opazovalno listo za ugotavljanje dejavnikov glasbenega učnega okolja v igralnicah (Borota 2012). Obdelava podatkov je pretežno kvantitativna, na ravni opisne in inferenčne statistike. Beleške pri posameznih postavkah z opazovalne liste smo prepisali in jih kodirali z namenom vzročnega pojasnjevanja nekaterih kvantitativnih podatkov.

Rezultati in interpretacija

Rezultate predstavljamo po postavkah v opazovalni listi. Najprej smo ocenjevali, ali so v igralnicah glasbeni koticke. Ugotovili smo, da so bili v času opa-

zovanja glasbeni kotički organizirani v četrtini (24,5 %) igralnic. Priložnostni kotički so organizirani, ko so načrtovane glasbene dejavnosti, občasni pa pri manjših projektih. Zaradi dobljenega podatka ovržemo osrednjo hipotezo, ki pravi, da ima večina igralnic v vrtcu organizirane glasbene kotičke. Vsebinsko bomo hipotezo nadgradili z drugimi pridobljenimi podatki o spodbudnem glasbenem okolju.

Da je v glasbenih kotičkih spodbudno glasbeno okolje, ilustrira naslednji zapis opazovalke:

Opazovala sem otroke v glasbenem kotičku. Pozornost mi je pritegnil deček, ki si je ves čas pripeval in si ogledoval slikanice na temo zvoka. Na njegovo veliko zanimanje za glasbo sklepam iz pogostih vprašanj, ki mi jih je postavljajl o glasbi. Presenetila sta me njegova glasbena ozaveščenost in znanje, saj pozna violinski in basovski ključ, notna znamenja in glasbila. Izrazil je celo pripravljenost, da nam pomaga pri izvajanju spremljave k peti pesmi.

V nekaj primerih se je zgodilo, da so opazovalke po ugotovitvi, da v igralnici ni glasbenega kotička, le-tega zasnoval skupaj z otroki. Opazovalka je zapisala:

Ob mojem prihodu v skupini ni bilo glasbenega kotička. Na steni igralnice so bila obešena besedila pesmi, ki so jih otroci peli v tem šolskem letu. Glasbeni kotiček sem v skupino uvedla po ugotovitvi, da otroci neizmerno uživajo v glasbenih dejavnostih, še posebno takrat, ko imajo možnost igrati na glasbila. Glasbeni kotiček sem pripravila tako, da sem iz večnamenskega prostora v igralnico prinesla lesen pano. Pano je oblepjen s pluto, na katero sem pritrdila ime kotička ter slike glasbil, ki so jih otroci spoznali v času mojega izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela z njimi. Z namenom, da bi bil glasbeni kotiček čim bolj avtentičen, sem ga opremila še z listi notnega papirja, na katerega so otroci risali note, pavze in glasbene ključe. Otrokom sem tudi pokazala, kako se zapisuje glasba. Dodala sem še nekaj svinčnikov, radirk in prazne liste za pisanje. Z namenom poslušanja glasbe sem v glasbeni kotiček dodala še CD-predvajalnik in glasbila.

Tako oblikovano učno okolje otroku omogoča, da vzpostavi z njim aktiven odnos. Otroku daje možnost za gibanje, socialne stike, izbiro prostora, izbiro in menjavo dejavnosti ter umik v zasebnost (*Bela knjiga* 2011, 93).

Pri tem je ugotovljeno, da ni statistično značilnih razlik v pogostosti glasbenega koticčka v igralnici glede na regijo, v kateri je vrtec ($\chi^2 = 16,822, g = 11, P = 0,113$), na stopnjo izobrazbe ($\chi^2 = 10,188, g = 5, P = 0,070$) in delovne izkušnje vzgojiteljic ($\chi^2 = 2,898, g = 4, P = 0,575$). Vzgojitelji navajajo, da se glasbeni koticčki manj pogosto organizirajo zaradi premajhnih igralnicah glede na število otrok in pomanjkanja glasbil. Iz odgovorov vzgojiteljic smo posredno razbrali zelo ozko razumevanje tega, kaj glasbeni koticček je. Najpogosteje ga razumejo kot koticček, v katerem so glasbila. Glasbeni koticček pa je mnogo več, je učno okolje, ki nudi avtentične izkušnje glasbene produkcije, reprodukcije in recepcije ob neposredni uporabi glasbenih sredstev in vsebin (Borota 2015).

Celostna obravnava učnega okolja za glasbo vključuje tudi prostor tišine. Učenje glasbe namreč temelji na usvajanju zvočnih vzorcev iz okolja in predelavi le-teh v notranjih miselnih predstavah, ki so vselej zvočne narave, zato zunanji zvoki delujejo kot moteč dejavnik (Sloboda 1985). V ta namen izbiramo primerno naravno zvočnost okolja, da glasbo lažje usvojimo, jo izrazimo ali v/o njej mislimo (Borota 2009).

V raziskavi smo ugotovili, da ima skoraj polovica igralnic, torej 90 (46,9 %), mirnejši koticček, ne pa prostora s popolno tišino. Ta koticček je namenjen sproščanju. Je mehko oblažinjen, v njem so mehke igrače in odeje. Na potrebo po prostoru tišine opozarjajo vzgojiteljice, npr.: »Ta prostor v igralnici resnično manjka. V skupini je deklica, ki je zelo plašna in tiha. V tistem prostoru bi se deklica hitreje umirila.« Tudi Hočvarjeva in Kovač Šebartova (2010, 110) sta v raziskavi ugotovili, da večina anketiranih vzgojiteljic navaja, da se lahko otroci od skupine, kadar to želijo, umaknejo v intimni koticček, ki ga imajo v igralnici.

Da je hrup moteč, razberemo tudi iz naslednje izjave vzgojiteljice: »Tudi ko bi med počitkom otroci radi zaspali, ne morejo zaradi hrupa, ki ga povzročajo drugi otroci.« Otroci se razmeram prilagodijo tako, da si naredijo prostor tišine sami. Zanimiv primer je opisala vzgojiteljica, ki pravi, da si otroci sredi dneva zgradijo bunker, kamor se umaknejo pred hrupom drugih otrok.

Kot navajajo strokovnjaki, se v mirnem in tistem okolju hitreje vzpostavljajo procesi recepcije glasbe in obnavljanja glasbenega spomina. Zato so nas zanimale nekatere povezave med prostorom tišine oz. prostorom za umirjanje v opazovanih igralnicah in glasbeno aktivnostjo otrok. Ugotovili smo nizko pozitivno povezanost med prostorom tišine ter predvajanjem glasbe v ozadju ($C_{cr} = 0,187, p = 0,000$) in spontanim petjem otrok ($C_{cr} = 0,226, p = 0,001$). V mirnejših koticčkih se izvaja glasba v ozadju, prisotno pa je tudi spontano petje otrok. Slednje je pokazatelj, da se v oddelku poje in da zvočno primerno okolje omogoča otrokovo spontano petje. Tudi strokovnjaki ugo-

Preglednica 1 Število in delež igralnic, v katerih so glasbila, zvočne zbirke glasbenih posnetkov in sodobna tehnologija za predvajanje glasbe

Opazovana postavka	Da		Ne		Skupaj	
	f	f %	f	f %	f	f %
V igralnici je stalna zbirka glasbil.	55	28,6	137	71,4	192	100,0
V igralnici je pianino ali sintetizator.	24	12,4	169	87,6	192	100,0
V igralnici je stalna zvočna zbirka glasbenih posnetkov.	167	87,9	23	12,1	190	100,0
V igralnici je sodobna tehnologija, ki omogoča poslušanje in/ali izvajanje glasbe.	172	89,1	21	10,9	193	100,0

tavljajo, da otrok potrebuje mir in tišino, ko glasbo podoživlja, izvaja ali si o njej izgrajuje miselne predstave (Borota 2015). Omenjeni razlog je pomemben argument za nadaljnja prizadevanja, da bi se zvok obravnaval kot element kakovosti učnega okolja nasploh.

Kot je bilo uvodoma omenjeno, si v vrtcih prizadevajo, da bi prostor oblikovali tako, da je čim podobnejši domačemu. Kje in kako je glasba prisotna v vsakodnevnem življenju družine? Kje v domačem okolju so glasbila, zvočne zbirke, pesmarice in drugi pripomočki, povezani z glasbo? Odgovori nas usmerjajo v vključevanje teh elementov v druge kotičke na način občutenja domačnosti (Fyfe 1994). Zaradi te možnosti smo stanje opremljenosti z glasbili ocenjevali na podlagi opazovanja celotne igralnice.

Dobra četrtina igralnic, to je 55 (28,6 %), je opremljena s stalno zbirko glasbil, dobra desetina, 24 (12,4 %), ima tudi pianino oz. sintetizator. Zanimalo nas je, kje so glasbila v ostalih primerih. Vzgojiteljice so povedale: »Glasbila so v večini primerov spravljena v omarah. Dostop do njih ima le vzgojiteljica.« – »Glasbila so shranjena v kabinetu. Otrokom so dosegljiva, ko jih vzgojiteljice prinesejo v igralnice.« – »Glasbila so v pedagoški sobi, kjer so dostopna vsem vzgojiteljicam, ker vrtec nima dovolj kompletov za vse igralnice. Po dogovoru vzgojiteljica vzame zbirko glasbil v igralnico.«

Nekateri vrtci imajo v skupni uporabi le eno zbirko glasbil. To situacijo opisuje vzgojiteljica: »Glasbila so v pedagoški sobi, kjer so dostopna vsem vzgojiteljicam, ker vrtec nima dovolj kompletov glasbil za vse igralnice. Po dogovoru vzgojiteljica vzame zbirko glasbil in jo odnese v igralnico. Po uporabi pa jo prinese nazaj.«

Sestavni del opremljenosti igralnic so tudi zvočne zbirke glasbenih posnetkov in tehnologija, ki omogoča predvajanje glasbe. Rezultati kažejo, da

ima večina igralnic, in sicer 167 (87,9 %), stalno zbirko glasbenih posnetkov in tehnologijo, ki omogoča poslušanje ali izvajanje glasbe, tj. 172 (89,1 %). Za predvajanje glasbe običajno uporabljajo CD-predvajalnik, v nekaj primerih uporabljajo tudi računalnik. V skoraj nobeni igralnici niso na voljo slušalke za individualno poslušanje glasbe. Pomen poslušanja raznovrstne glasbe izpostavi Gordon (1989), ko ugotavlja, da otroci iz poslušanja razvijejo sposobnost avdiacije kot oblike glasbenega mišljenja. Zato je zaželeno, da imajo otroci prost dostop do zvočnih posnetkov in možnost individualnega poslušanja glasbe.

Ob tem pa se zastavlja vprašanje o primernosti zvočnega okolja za izvajanje glasbenih dejavnosti. Kljub temu da rezultati kažejo na občasno predvajanje glasbe ali poslušanje radia kot zvočne kulise v večini igralnic, 166 (86,5 %), vzgojiteljice zvočno okolje ocenjujejo kot primerno. Glasba v ozadju je pogosta v času rutine, predvsem med počitkom in pred spanjem, pa tudi pred zajtrkom ali kosilom. Glasba se predvaja tudi med rojstnodnevno zabavo, pospravljanjem igralnice ali med izvajanjem drugih dejavnosti, kot so likovne dejavnosti. Vzgojiteljice omenjajo, da glasba v ozadju otroke umiri. Ocenjujejo jo pozitivno. Kljub temu ni odveč opozorilo glasbene psihologinje Motte Haber (1999), ki pravi, da stalna izpostavljenost obilici zvokov v nas vgradi obrambni mehanizem, ki nam sicer omogoča, da zvok zaznamo, ga pa ne ozavestimo. Na ta način se izgublja sposobnost zavestnega poslušanja in hotenega selekcioniranja zvočnih spodbud in informacij iz okolja.

Sklepne ugotovitve

Iz rezultatov raziskave ugotavljamo potrebo po ponovnem razmisleku o učinkovitem učnem okolju za izvajanje glasbenih dejavnosti. Ena od dimenzij učinkovitega učnega okolja je organizacija in opremljenost prostora. Kot posebno spodbudno učno okolje za glasbo strokovnjaki opredeljujejo glasbene kotičke. Z raziskavo, ki je bila izvedena v 193 igralnicah v vrtcih po Sloveniji, smo ugotovili, da so glasbeni kotički organizirani le v četrtini opazovanih igralnic. Razlogi so v premajhnih igralnicah glede na število otrok in slabi opremljenosti z glasbili. Rešitve se nakazujejo v smeri vključevanja glasbil in drugih didaktičnih sredstev za glasbo v druge kotičke po vzoru domačega okolja. S tem bi se povečala tudi dostopnost glasbil za otroke, saj so glasbila pogosto shranjena v prostorih zunaj igralnic. Do njih imajo dostop le odrasli. Prizadevanja je treba usmeriti v to, da bi imela vsaka igralnica svojo stalno zbirko glasbil, v kateri bi bilo uravnoteženo razmerje med ritmičnimi in melodičnimi glasbili.

Razmislek se nakazuje tudi pri razumevanju konteksta glasbenega kotička,

ki je mnogo kompleksnejši od prostora za shranjevanje glasbil. Gre za avtentično učno okolje z izzivi glasbene produkcije, reprodukcije in recepcije, smiselnimi za otroka. V njem igra pomembno vlogo tudi zvočno okolje, še posebej v povezavi z zvočnimi zbirkami in s tehnologijo za predvajanje glasbe. Vrtci potrebujejo opremo za individualno poslušanje raznovrstne glasbe. Prav tako kot glasbila mora biti otrokom in njihovem individualnemu zanimanju za glasbo dostopna tudi zvočna zbirka, še posebej v zgodnjem obdobju oblikovanja glasbenega okusa in razvoja elementarnih glasbenih sposobnosti. Gre za proces zgodnjega glasbenega opisovanja, ki se odvija skozi faze poslušanja, izvajanja, branja in pisanja.

Iz rezultatov raziskave dajemo nekaj vodil za nadaljnje razvijanje učnega okolja za glasbo v vrtcih. To bo učinkovitejše, če bodo v njegovem središču vselej otrok in učenje v povezavi z razvojem sposobnosti doživljanja, ustvarjanja in izvajanja glasbe. Za to pa otrok potrebuje prostor za socialno, sodelovalno učenje ter raznovrstno glasbeno okolje, glasbila, glasbena didaktična sredstva za vzpostavljanje stika z glasbeno umetnostjo in izražanje v njej. V tako oblikovanih učnih okoljih bodo zaživel dinamika in odnosi med otrokom, odraslim, vsebino in opremljenostjo.

Literatura

- Bahovec Dolar, Eva. 2012. »Kaj je dober prostor za misliti? Filozofija, arhitektura, šolanje.« *Sodobna pedagogika* 63 (1): 18–33.
- Barett, Peter, in Yufan Zhang. 2009. *Optimal Learning Spaces: Design Implication for Primary Schools*. SCRI Research Report 2. Salford: University of Salford.
- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. 2011. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Blažič, Marjan, Milena Ivanuš Grmek, Martin Kramar in France Strmčnik, ur. 2003. *Didaktika*. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto.
- Borota, Bogdana. 2009. »Podoba »velikega« glasbenika skozi očala Reggio Emilia.« V *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*, ur. Tatjana Devjak in Darja Skubic, 135–150. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Borota, Bogdana. 2012. »Opazovanje in spremljanje glasbenega razvoja – priloženost, da prisluhnemo otroku kot kompetentnemu glasbeniku.« *Revija za elementarno izobraževanje* 5 (2–3): 121–141.
- Borota, Bogdana. 2015. »Bogatenje otrok preko poslušanja glasbe.« V *Umetnost v vrtcu*, ur. Betka Vrbovšek, 19–30. Ljubljana: Supra.
- Borota, Bogdana. 2015. *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Annales.
- Cadwell, Louise Boyd. 1997. *Bringing Reggio Emilia Home*. New York: Teachers College.
- Cencič, Majda, in Marjanca Pergar Kuščer. 2012. »Dejavniki učenja in sporočilnost šolskega prostora.« *Sodobna pedagogika* 63 (1): 112–140.

- De Corte, Erik. 2013. »Zgodovinski razvoj razumevanja učenja.« *V O naravi učenja*, ur. Hanna Domunot, David Istance in Francisco Benavides, 37–64. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Dumont, Hanna, in David Istance. 2013. »Analiziranje in oblikovanje učnih okolij za 21. stoletje.« *V O naravi učenja*, ur. Hanna Dumont, David Istance in Francisco Benavides, 23–36. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Dumont, Hanna, David Istance in Francisco Benavides, ur. 2013. *O naravi učenja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Fyfe, Brenda. 1994. »Images from the United States: Using Ideas from the Reggio Emilia Experience with American Educators.« *V Reflections on the Reggio Emilia Approach*, ur. Lilian G. Katz in Berard Cesarone, 21–30. Champaign, IL: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education.
- Gordon, Edwin. 1989. *Learning Sequences in Music*. Chicago: GIA Publications.
- Hansen, Kristen, Roxane Kaufmann in Kate Burke Walsh. 2000. *Oblikovanje oddelkov, osredotočenih na otroke od tretjega do šestega leta starosti*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Hočevar, Andreja, in Mojca Kovač Šebart. 2010. »Kurikulum za vrtce vs. pedagoški pristop Reggio Emilia: domnevne razlike in podobnosti.« *V Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*, ur. Tatjana Devjak in Darija Skubic, 87–120. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Isbell, Rebecca, in Betty Exelby. 2001. *Early Learning Environments That Work*. Boston, MA: Gryphon House.
- Istance, David, in Hanna Dumont. 2013. »Smernice za učna okolja v 21. stoletju.« *V O naravi učenja*, ur. Hanna Dumont, David Istance in Francisco Benavides, 285–303. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kužnik, Lea. 2008. »Teoretska izhodišča za načrtovanje sodobnih muzejev za otroke.« *Sodobna pedagogika* 59 (2): 202–213.
- Malaguzzi, Loris. 1998. »History, Ideas and Basic Philosophy: An Interview with Lella Gandini.« *V The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach; Advanced Reflections*, ur. Carolyn P. Edwards, Lella Gandini in George E. Forman, 49–98. London: Ablex.
- Marjanovič Umek, Ljubica, ur. 2001. *Otrok v vrtcu: priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja.
- Marjanovič Umek, Ljubica, Urška Fekonja, Tina Kavčič in Anja Poljanšek, ur. 2002. *Kakovost v vrtcih*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 1999. *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Motte Haber, Helga. 1990. *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Rinaldi, Carla. 2006. *In Dialogue with Reggio Emilia: Listening, Researching and Learning*. New York: Routledge.

- Sloboda, John. 1985. *The Musical Mind: The Cognitive Psychology of Music*. Oxford: Oxford University Press.
- Taylor, Anne. 2009. *Linking Architecture and Education: Sustainable Design for Learning Environments*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Thornton, Linda, in Pet Brunton. 2007. *Bringing the Reggio Approach to your Early Years Practice*. London: Routledge.
- Vonta, Tatjana. 2009. *Organizirana predšolska vzgoja v izzivih družbenih sprememb*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Vonta, Tatjana, Fanika Balič in Tanja Sakelšek. 2005. *ISSA mednarodni certifikat odličnosti za vzgojitelje in učitelje*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Learning Environment for Music in Kindergarten

ICT offers many possibilities for learning and teaching, but it has to be used critically to achieve the aims of the subject. The function of playrooms in preschool exceeds that of a room for living. They are treated as a learning environment in which everyday learning situations take place. One of the dimensions of efficient learning environment is the organisation and equipment of space. In the article it is discussed in conjunction with stimulating musical environment. The findings are supported with the outcomes of a study that took place in 193 playrooms around Slovenia. The data were gathered with the assistance of an observation list. The results have shown musical corners that are defined as stimulating and efficient learning environment for music are only organised in a quarter of the observed playrooms. Positive relations were found between quieter corners with music playing in the background and spontaneous singing of children. Preschool teachers assess music in the background as positive. Likewise, they do not perceive noise as a disturbing factor. We find the need for greater accessibility of musical instruments for children, especially melodic ones, as well as for greater sensitivity to an effective musical environment, which is reflected in the cultivation of various forms of music and in reducing noise.

Keywords: learning environment, playroom in preschool, the art of music, rich musical environment